

การหมั้น

สัญญาหมั้น ตามมาตรา 1437 บัญญัติว่า " การหมั้นจะสมบูรณ์ เมื่อฝ่ายชายได้ส่งมอบ หรือ โอนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่หญิงเพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสกับหญิงนั้น " ดังนั้น สัญญาหมั้น คือ ข้อตกลงจะสมรสประการหนึ่ง ชายหญิงที่รักชอบกันอาจจะมีข้อตกลงจะสมรสกัน และไปจดทะเบียนสมรส โดยไม่จำเป็นต้องหมั้นกันก็เป็นการสมรสสมบูรณ์แล้ว แต่ถ้ามมีการหมั้นและจะให้บังคับรับรองตามสัญญาหมั้น ต้องมีของหมั้นเป็นสาระสำคัญ

ลักษณะของของหมั้น

1. ของหมั้นเป็นทรัพย์สิน ทรัพย์สินคือวัตถุที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่างที่ถือเอาได้และมีราคาได้ อาจจะเป็นบ้าน, ที่ดิน, เงิน, เครื่องเพชร, เครื่องทอง, ผลไม้ เป็นโคครทรัพย์เป็นอะไรก็ได้ เช่น ชายเอาข้าวเปลือกมาหมั้นหญิง ก็ถือว่าเป็นของหมั้น ดังนั้น อะไรก็ตามเมื่อเป็นทรัพย์สินแล้ว อาจเป็นของหมั้นได้ โดยปกติทรัพย์สินที่เป็นของหมั้นก็ต้องเป็นทรัพย์สินที่มีราคา มีค่าสมควรที่จะนำมาเป็นของหมั้น
2. ของหมั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายส่งมอบหรือโอนให้แก่หญิง ต้องมีการส่งมอบกัน หรือมีการให้แล้ว ถ้าเป็นเพียงสัญญาว่าจะให้ แต่ยังไม่ให้ ก็ยังไม่เป็นของหมั้น เช่น สัญญาว่าจะมีที่ดิน 1 แปลง ทองคำหนัก 3 บาท รถยนต์ 1 คัน เป็นของหมั้น พอถึงวันหมั้น ชายนำทองคำหนัก 3 บาท มามอบให้ แต่ที่ดินกับรถยังไม่ มีนี่คือกรณีให้ของหมั้นไม่ครบ ปัญหาว่า เป็นการหมั้นหรือไม่ ให้ดูที่ตัวบทว่า "การหมั้นจะสมบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่หญิง" ดังนั้น เมื่อมีการส่งมอบทองคำหนัก 3 บาท ทองจึงเป็นของหมั้นแล้วแต่ที่ดินและรถยังไม่เป็นของหมั้น เพราะเป็นทรัพย์สินที่ยังไม่ได้ส่งมอบ ในกรณีเช่นนี้ จากมาตรา 1439 "เมื่อมีการหมั้นแล้ว ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้นอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิให้รับผิดใช้ค่าทดแทน ในกรณีที่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายผิดสัญญาหมั้นให้คืนของหมั้นแก่ชาย" และมาตรา 1437 วรรค 2 "เมื่อมีการหมั้นแล้ว ของหมั้นตกเป็นสิทธิของหญิง" ถ้าชายผิดสัญญาหมั้น ถือปฏิเสธการสมรสหญิงไม่ต้องคืนของหมั้น ของหมั้นต้องตกแก่หญิง ถ้าฝ่ายหญิงอยากได้ที่ดินกับรถ จะเรียกเอาจากฝ่ายชายไม่ได้ เพราะที่ดินกับรถยังไม่ใช่ของหมั้น แม้จะได้ตกลงว่าจะ เป็นของหมั้นก็ตาม แต่ยังไม่มีการส่งมอบหญิงจะได้ทองคำหนัก 3 บาทเท่านั้น ดังนั้น เมื่อมีการผิดสัญญาแล้ว มีการเรียกของหมั้นกัน ของที่จะเรียกจะต้องเป็นของหมั้น โดยสมบูรณ์เสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นการเรียกของหมั้น หรือเรียกคืนก็ตาม อนึ่ง ถ้าของหมั้นนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ต้องจดทะเบียนโอน เช่น หมั้นกันด้วยที่ดิน 1 แปลง ถึงแม้ชายจะส่งมอบโฉนดให้หญิงยึดถือต่อหน้าพยานมากมาย หากชื่อผู้มีกรรมสิทธิ์ในโฉนดยังเป็นฝ่ายชายอยู่ ก็ยังไม่ถือว่าได้โอนทรัพย์สินที่เป็นของหมั้น จะต้องไปจดทะเบียนโอนก่อนจึงจะ เป็นของหมั้น โดยจะต้อง โอนให้แก่หญิงเท่านั้น ให้ผู้อื่นไม่ได้

3. เพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรส ดังนั้นจึงต้องมีการให้กันก่อนจะจดทะเบียนสมรส ถ้าให้หลังจดทะเบียนสมรสไม่ถือว่าเป็นของหมั้น นี่คือความหมายว่า เป็นหลักฐานว่าจะสมรส ต้องมีการส่งมอบ ต้องมีการให้ก่อนจดทะเบียนสมรสเป็นอย่างน้อย ปกติหมั้นวันไหนก็ให้วันนั้น หรือหากมีของหมั้นหลายอย่าง จะให้ครั้งละอย่างก็ได้ แต่ต้องก่อนจดทะเบียนสมรส

ตัวอย่าง ชายหมั้นหญิงด้วยที่ดิน 1 แปลง 20 ไร่ ชายได้ไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ทางทะเบียนหลังจากสมรสแล้ว 2 เดือน ปรากฏว่า ภริยาเอาที่ดินแปลงนี้ไปแบ่งให้น้องชาย 3 ไร่ สามียังเรียกคืนได้หรือไม่

ในกรณีนี้ให้ดูมาตรา 1437 ของหมั้นต้องให้เพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสจึงต้องให้ก่อนสมรส เมื่อปรากฏว่าชายไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์หลังสมรสแล้ว 2 เดือน จึงไม่เป็นของหมั้น แต่เป็นส่วนตัว ตามมาตรา 1471 (3) ที่ว่า "สินส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สินที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้มาระหว่างสมรส โดยการยกให้โดยเสนหาหรือทางมรดก" การที่สามียจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ยกที่ดินให้ภริยา จึงเป็นการให้โดยเสนหาในระหว่างการสมรส ทั้งยังเข้าลักษณะสัญญาระหว่างสมรสตามมาตรา 1469 ซึ่งเป็นสัญญาเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้ทำไว้ต่อกันในระหว่างที่เป็นสามีภริยากัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะบอกล้างเสียในเวลาใดก็ได้ หรือภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ขาดจากการเป็นสามีภริยา ดังนั้น ที่ให้นี้จึงเป็นสัญญาระหว่างสมรสที่สามารถบอกล้างเมื่อไรก็ได้ สามียังใช้สิทธิเรียกคืนจากภริยาได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงบุคคลภายนอกที่รับไป 3 ไร่ (ดูมาตรา 1469)

4. ต้องให้โดยมีเจตนาเป็นของหมั้น การที่เป็นคู่รักกันแล้ว มีการซื้อของมาฝากกัน เมื่อถึงตอนจะหมั้น จะถือว่าของที่เคยซื้อมาฝากนั้นเป็นของหมั้นไม่ได้ เพราะตอนให้ไม่ได้เจตนาให้เป็นของหมั้น แต่เป็นการให้โดยเสนหา

ตัวอย่าง หม่อมให้ของแก่สาวเอาไว้ดูต่างหน้า เพราะตัวเองไม่สบาย คิดว่าจะตาย ต่อมาเมื่อหม่อมหายป่วย จึงจัดการเตรียมเครื่องใช้ต่าง ๆ เอาไว้เพื่อการสมรส แต่ปรากฏว่าสาวปฏิเสธการสมรส หม่อมจึงขอเรียกของที่ให้ไว้คืน และให้ใช้ค่าทดแทนที่ได้เตรียมไปเพื่อการสมรสด้วย เมื่อดูจากมาตรา 1439 "เมื่อมีการหมั้นแล้ว ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกให้รับผิดชอบ" ค่าทดแทนประการหนึ่ง คือ ค่าทดแทนเตรียมการสมรส ในมาตรา 1440 (2) แต่จากอาหารหมั้น หม่อมเพียงให้แหวนไว้ดูต่างหน้า จึงไม่ใช่ของหมั้น ทำให้ไม่เป็นการหมั้น จึงเรียกค่าทดแทนไม่ได้ เพราะเป็นการให้โดยเสนหาและเอาคืนไม่ได้ เพราะฉะนั้น เพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสต้องให้ด้วยเจตนาเป็นของหมั้น

5. ต้องมีเจตนาจดทะเบียนสมรส คำว่า "เป็นหลักฐานว่าจะสมรส คือการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย" การให้กันเพื่อที่จะมาอยู่กันอย่างสามีภริยาโดยไม่จดทะเบียนสมรส ถ้ามีเจตนาตั้งนัย

ไม่ถือว่าเป็นการหมั้นอีกเหมือนกัน ต้องมีเจตนาจะจดทะเบียน บางกรณีมีการหมั้นและเจตนาแต่งงาน อยู่กันกันอย่างเปิดเผย แต่ไม่จดทะเบียน นั่นคือ ไม่มีเจตนาจดทะเบียนสมรส ไม่เป็นการหมั้น

ตัวอย่าง ชายคนหนึ่งมีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว และได้หมั้นด้วยแหวนเพชร 1 วง กับหญิงอีกคนหนึ่ง ตกลงจะแต่งงานกันตามประเพณีและอยู่กันกันอย่างเปิดเผย ฝ่ายชายได้เตรียมการ สมรสใช้เงินไป 4 หมื่นบาท เมื่อถึงเวลาสมรส หญิงไม่ยอมสมรสด้วย ฝ่ายชายจึงจะเรียกคืนของหมั้น และค่าทดแทน โดยปกติ ชายหญิงที่มีคู่สมรสอยู่แล้ว ถ้าไปหมั้นหรือรับหมั้นคนอื่น ถือว่าการหมั้นนั้นขัดกับ ความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นโมฆะ แต่ข้อเท็จจริงรายนี้ แม้ชายคนนั้นมีภริยาอยู่ แล้ว และได้ไปหมั้นผู้หญิงอีกคนหนึ่งก็จริง แต่ด้วยเจตนาที่จะอยู่ด้วยกันอย่างเปิดเผยเท่านั้น มิได้มีเจตนา ที่จะจดทะเบียนสมรสตามมาตรา 1437 วรรคหนึ่ง จึงไม่เป็นการหมั้น ดังนั้น (ถ้าจะเป็น โมฆะต้องเป็น การหมั้นก่อน แล้วการหมั้นไปขัดกับความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดีของประชาชนจึงจะเป็น โมฆะ) ใน เมื่อสัญญาหมั้นไม่เกิดจึงนำมาบังคับเรื่องค่าทดแทนไม่ได้ โดยดูจากมาตรา 1439 การที่จะมีการรับผิดชอบ ใช้ค่าทดแทนนั้นต้องมีการหมั้น

กรรมสิทธิ์ในของหมั้น เมื่อหมั้นแล้วให้ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง ดังนี้เป็นการตัดปัญหา ใน กรณีที่หมั้นแล้ว แต่ยังไม่สมรส (ให้ดูมาตรา 1471 (4) สิ้นส่วนตัวประเภทหนึ่ง คือของหมั้น เมื่อยังไม่ สมรส ก็ยังไม่เรียกว่าสิ้นส่วนตัว) ตาม ป.พ.พ.บรรพ 5 มาตรา 1437 วรรค 2 ที่มีการแก้ไข เพิ่มเติมเมื่อปี 2533 ว่า "เมื่อหมั้นแล้วให้ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง" แต่ถ้ามีกฎหมายบัญญัติให้หญิงคืน ของหมั้น เช่น หญิงผิดสัญญาหมั้น หญิงต้องคืนของหมั้นแก่ฝ่ายชาย(มาตรา 1439) ถ้าเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ก็คืนได้เลย แต่ถ้ามีอันจะต้องคืนอย่างอื่นก็ต้องคืนในฐานะลามิควรรได้ ดังนั้น เมื่อหมั้นแล้วหญิงมีสิทธิจะนำ ของหมั้นไปใช้ทำอะไรก็ได้ ตามมาตรา 1437 วรรค 2 แต่ถ้าหญิงผิดสัญญาหมั้น หรือชายบอกเลิกสัญญา หมั้น หญิงก็ต้องคืนของหมั้น ตามมาตรา 1439, 1442 ดังกล่าว นี้คือความหมายว่า **"เมื่อหมั้นแล้วให้ ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง"**

เงื่อนไขการหมั้น

เงื่อนไขการหมั้น ในมาตรา 1435 และมาตรา 1436 ว่าด้วยคุณสมบัติของชายหญิงที่จะทำ การหมั้น และความสามารถ

มาตรา 1435 บัญญัติว่า "การหมั้นจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์..." คุณสมบัติของผู้ที่จะทำการหมั้นอายุ 17 ปีเท่ากันทั้งชาย,หญิง โดยถือว่ามีความรู้ความสามารถ รู้เรื่อง รับผิดชอบ ในการเป็นครอบครัวได้พอสมควร กฎหมายจึงกำหนดให้มีอายุ 17 ปี แต่บางประเทศกำหนด อายุ 21 ปี, 18 ปี ฯลฯ ก็มี

ถ้าชายหญิงทำการหมั้นโดยอายุไม่ถึง 17 ปีบริบูรณ์ การหมั้นเป็นโมฆะ โดยไม่ต้องคำนึงว่า ชายหญิงได้ผ่านการสมรสมาแล้วหรือไม่ เช่น หญิงอายุ 15 ปี สมรสโดยศาลอนุญาต ซึ่งถือว่าหญิงบรรลุนิติภาวะแล้ว (มาตรา 20) อยู่ต่อมา 1 ปี จดทะเบียนหย่า อีก 6 เดือนต่อมา รับหมั้นชายอื่นโดยไม่ได้ บอกบิดามารดา ปัญหาคือการหมั้นของหญิงคนนี้มีผลอย่างไร ให้ดูว่าตนรับหมั้น หญิงอายุ 16 ปี 6 เดือน

ดังนั้น การหมั้นจึงเป็น โฆษะ เพราะขัดกับมาตรา 1435 นี้คือคุณสมบัตินี้ของผู้ที่จะทำการหมั้น ไม่ใช่เรื่องความสามารถ แม้หญิงคนนี้เป็นผู้บรรลุนิติภาวะไม่ต้องขอความยินยอมจากบิดามารดา แต่ขัดกับมาตรา 1435 การหมั้นก็เป็น โฆษะ

ความเป็น โฆษะ ของการหมั้นเหมือนนิติกรรมทั่ว ๆ ไป ไม่ต้องร้องขอให้ศาลสั่ง ใครกล่าวอ้างก็ได้ ต่างกับการสมรส ความเป็น โฆษะ ของการสมรสโดยปกติต้องให้ศาลสั่ง เสียก่อน จึงจะบังคับผลได้ (ยกเว้นกรณีมาตรา 1452)

ความยินยอมให้ผู้เยาว์ทำการหมั้น

มาตรา 1436 บัญญัติว่า "ผู้เยาว์จะทำการหมั้นได้ ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลต่อไปนี้

- (1) บิดาและมารดา ในกรณีที่มิทั้งบิดามารดา
- (2) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้
- (3) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม
- (4) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอม ตาม (1), (2) และ (3) หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง

การหมั้นที่ผู้เยาว์ทำ โดยปราศจากความยินยอมดังกล่าวเป็น โฆษะ"

ในกรณีที่ผู้เยาว์จะทำการหมั้น จะต้องได้รับความยินยอมของบุคคลดังต่อไปนี้

(1) บิดาและมารดา ในกรณีที่มิทั้งบิดามารดา ด้วยบิดาและมารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง จึงต้องได้รับความยินยอมจากทั้งสองคน

(2) บิดาหรือมารดา ผู้เยาว์ขอความยินยอมจากบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียวได้ในกรณี

ก. มารดาหรือบิดาตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง ผู้เยาว์ต้องขอความยินยอมจากบิดาหรือมารดาที่เหลืออยู่ซึ่งมีอำนาจปกครอง

ข. มารดาหรือบิดาไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม เช่น เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ, คนวิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ เป็นต้น ผู้เยาว์ต้องขอความยินยอมจากผู้ที่จะให้ความยินยอมได้

ค. โดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้ เช่น หายไปโดยไม่ทราบว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร เช่นนี้ ผู้เยาว์ก็ต้องขอความยินยอมจากผู้ที่ยังอยู่

(3) ผู้รับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้เยาว์มีผู้รับบุตรบุญธรรม อำนาจปกครองผู้เยาว์อยู่ที่ผู้รับบุตรบุญธรรมผู้เดียว ผู้เยาว์จึงต้องขอความยินยอมจากผู้รับบุตรบุญธรรม

(4) ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองตามกฎหมาย ซึ่งจะมีได้เมื่อผู้เยาว์ไม่มีบุคคลดังกล่าวใน (1), (2) และ (3)

การหมั้นของผู้เยาว์ที่ไม่ได้รับความยินยอมจากผู้มีอำนาจให้ความยินยอม ย่อมตกเป็นโมฆียะ
ตั้งบัญญัติในมาตรา 1436 วรรค 2

ข้อสังเกต การให้ความยินยอมให้ผู้เยาว์ทำการหมั้น ตามมาตรา 1436 กฎหมายมิได้กำหนดว่า
ต้องทำตามแบบอย่างไร ดังนั้น จึงอาจให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยวาจา หรือโดยปริยายก็ได้

ความสิ้นสุดแห่งสัญญาหมั้น

ความตายของคู่หมั้น เมื่อคู่หมั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย สัญญาหมั้นย่อมสิ้นสุดลง ตามมาตรา 1441
ซึ่งบัญญัติว่า

ถ้าคู่หมั้นฝ่ายหนึ่งตายก่อนสมรส อีกฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องค่าทดแทนมิได้ ส่วน
ของหมั้นหรือสินสอดนั้น ไม่ว่าชายหรือหญิงตาย หญิงหรือฝ่ายหญิง ไม่ต้องคืนให้แก่ฝ่ายชาย"

ความตายตามมาตรา 1441 นี้ หมายถึงตายตามธรรมชาติ ไม่รวมถึงกรณีสาเหตุที่กฎหมาย
ถือว่าตายด้วย

ตามมาตรา 1441 นี้ มิได้บัญญัติว่าต้องตายด้วยเหตุใด ดังนั้น จึงหมายถึงตายทุก
กรณี ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด เช่น ฆ่าตัวตาย เพราะผิดหวังในตัวคู่หมั้น ได้รับอุบัติเหตุตาย อาจจะช่วย
ความประมาทของคู่หมั้น ดังนั้น ย่อมถือเป็นการตายตามมาตรา 1441 ซึ่งจะเรียกค่าทดแทนจากกันมิได้
ทั้งสิ้น ส่วนของหมั้นย่อมตกเป็นสิทธิของหญิงหรือฝ่ายหญิง ไม่ว่าชายหรือหญิงตาย

อำนาจฟ้อง เรียกค่าทดแทนและอายุความ

สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนและอายุความ ในมาตรา 1447 มีความชัดเจนอยู่มาก ตั้งแต่มีการ
แก้ไขเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2533 ว่า ค่าทดแทนนั้นเป็นอย่างไร เรียกได้แค่ไหน

มาตรา 1447 บัญญัติว่า "ค่าทดแทนอันจะพึงชดใช้แก่กันตามหมวดนี้ ให้ศาลวินิจฉัยตามควร
แก่พฤติการณ์" คือ ศาลจะวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์ว่า ในเรื่องนี้จะเรียกได้เท่าไรจึงสมควรแก่ความ
เสียหาย

มาตรา 1447 วรรคสอง "สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามหมวดนี้ นอกจากค่าทดแทนตามมาตรา
1440 (2) ไม่อาจโอนกันได้ และไม่ตกทอดไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้เป็นหนังสือ
หรือผู้เสียหายได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว"

โดยปกติแล้ว สิทธิในเรื่องนี้ เมื่อมีการก่อให้เกิดสิทธิเรียกค่าทดแทนในกรณีต่าง ๆ ส่วนใหญ่
มักจะเป็นความเสียหายเฉพาะตนของคู่หมั้น เช่น มาตรา 1440 (1) "ค่าทดแทนความเสียหายต่อกาย
หรือชื่อเสียงแห่งชายหรือหญิง" มาตรา 1440 (3) "ค่าทดแทนความเสียหายที่คู่หมั้นได้จัดการทรัพย์สิน
หรือการอันอันเกี่ยวแก่อาชีพของตน" จะเห็นว่าเป็นเรื่องเฉพาะตนของคู่หมั้นเท่านั้น จึงเป็นความ

เสียหายเฉพาะตัว มียกเว้นในมาตรา 1440 (2) ค่าทดแทนซึ่งผู้เสียหายอาจเป็นบิดามารดาหรือบุคคลที่ได้กระทำการในฐานะเช่นบิดามารดา ได้ใช้จ่ายหรือต้องตกเป็นลูกหนี้ในการเตรียมการสมรส...." ลักษณะของความเสียหายจึงไม่ใช่เรื่องเฉพาะตัวคู่หมั้น ส่วนในมาตรา 1440 (1), (3), 1444, 1445, 1446 เป็นสิทธิเฉพาะตัวของคนคนนั้น เช่น มาตรา 1445 "ชายคู่หมั้นมีสิทธิเรียกค่าทดแทนชายอื่นที่ข่มขืนกระทำชำเราหญิงคู่หมั้น..." เป็นสิทธิของชายคู่หมั้นเฉพาะตัวเท่านั้น มาตรา 1446 "ชายคู่หมั้นมีสิทธิเรียกค่าทดแทนชายอื่นที่ข่มขืนกระทำชำเราหญิงคู่หมั้น..." นี้ก็เป็นสิทธิเรียกค่าทดแทนเฉพาะตัว เมื่อเป็นสิทธิเฉพาะตัวจึงโอนกันไม่ได้ เช่น ชายคู่หมั้นคาดว่าจะเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นที่ได้ข่มขืนกระทำชำเราหญิงคู่หมั้น เป็นเงิน 4 หมื่นบาท แต่ชายคู่หมั้นเป็นหนี้เพื่อนอยู่สามหมื่น จะขอโอนสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนดังกล่าวไม่ได้ อีกกรณีคือ ถ้าผู้มีสิทธิเรียกร้องนี้ เกิดตายไปทายาทจะมาใช้สิทธินี้เรียกร้องแทนไม่ได้ คือ ไม่ตกทอดถึงทายาท เว้นแต่สิทธินี้จะได้รับสภาพกันไว้เป็นหนังสือว่าเกิดความเสียหายอย่างนี้จริงและจะชดใช้ค่าเสียหายในส่วนนี้จริง แล้วบุคคลอื่นจึงเอาหนังสือที่ได้รับสภาพกันไว้ไปฟ้องร้อง อย่างนี้ ไม่ใช่ไปเริ่มเรียกร้องสิทธิ แต่ถือว่าเป็นการฟ้องร้อง เพื่อเรียกร้องตามสิทธิที่ได้รับสภาพไว้แล้ว เช่น หญิงคู่หมั้นจะฟ้องร้องชายในการที่ตนได้รับความเสียหายต่อกายและชื่อเสียงรวมทั้ง เรียกค่าทดแทนและฝ่ายชายได้ทำหนังสือยอมรับสภาพการชดใช้ไว้แล้ว ต่อมาหญิงตาย บิดามารดาหรือทายาท จะนำหนังสือการรับสภาพของชายที่ทำไว้มาฟ้องร้องต่อไปได้ หรือกรณีที่ผู้เสียหายได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว คือ เริ่มดำเนินการใช้สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนแล้ว ต่อมาเกิดตายลง บิดามารดาหรือทายาทก็รับมรดกความต่อไปได้ เพราะผู้เสียหายได้เริ่มใช้สิทธินั้นแล้ว

กรณีอายุความการฟ้อง เรียกค่าทดแทน ในหมวดว่าด้วยการหมั้น

มาตรา 1447/1 "สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามมาตรา 1439 ให้มีอายุความหกเดือน นับแต่วันที่เกิดสัญญาหมั้น

สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามมาตรา 1444 ให้มีอายุความหกเดือนนับแต่วันรู้หรือควรรู้ถึงการกระทำชั่วอย่างร้ายแรง อันเป็นเหตุให้บอกเลิกสัญญาหมั้น แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันกระทำการดังกล่าว

สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามมาตรา 1445 และมาตรา 1446 ให้มีอายุความหกเดือนนับแต่วันที่ชายคู่หมั้นรู้ หรือควรรู้ถึงการกระทำของชายอื่นอันจะเป็นเหตุให้เรียกค่าทดแทน และรู้ตัวผู้จะพึงใช้ค่าทดแทนนั้น แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ชายอื่นได้กระทำการดังกล่าว"

มาตรา 1447/2 "สิทธิเรียกคืนของหมั้น ตามมาตรา 1439 ให้มีอายุความหกเดือนนับแต่วันที่เกิดสัญญาหมั้น

สิทธิเรียกคืนของหมั้นตามมาตรา 1442 ให้มีอายุความหกเดือนนับแต่วันที่ได้ออกเลิกสัญญาหมั้น"

สำหรับมาตรา 1447/1 นั้น เป็นเรื่องสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามมาตรา 1439 ให้มีอายุความ 6 เดือนนับแต่วันเกิดสัญญาหมั้น

สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามมาตรา 1444 ให้มีอายุความ 6 เดือนนับแต่วันรู้ หรือควรจะได้รู้ ถึงการกระทำชั่วอย่างร้ายแรงอันเป็นเหตุให้บอกเลิกสัญญาหมั้น แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันกระทำการ ดังกล่าว" ให้สังเกตว่าการนับอายุความ ให้นับตั้งแต่วันที่รู้ หรือควรจะได้รู้ โดยให้มีอายุความ 6 เดือน แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันซึ่งได้ทำชั่วอย่างร้ายแรง เช่น ถ้าได้รู้ว่าชายคู่หมั้นเคยติดคุกมาแล้ว เมื่อ 6 ปีก่อนนั้น หญิงจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหมั้นและเรียกร้องค่าทดแทน ดังนี้ ไม่สามารถทำได้ เพราะเป็น เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วเกินกว่า 5 ปี ตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 1447/1 วรรคสาม "สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามมาตรา 1445 และมาตรา 1446 ให้มีอายุความ 6 เดือน นับแต่วันที่ชายคู่หมั้นรู้หรือควรรู้ถึงการกระทำของชายอื่น อันเป็นเหตุให้เรียกค่า ทดแทน และรู้ตัวผู้จะพึงใช้ค่าทดแทนนั้น แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ชายอื่นได้กระทำการดังกล่าว" การนับอายุความตามกรณีมาตรา 1445, 1446 ที่ได้มีการร่วมประเวณี หรือซ่มซนกระทำชำเรา กรณีใด กรณีหนึ่ง เกิดขึ้นเมื่อไรก็ตามที่เริ่มนับอายุความตั้งแต่นั้น อย่างการร่วมประเวณีอาจมีขึ้นได้เรื่อย ๆ อายุความ ก็เริ่มนับได้เรื่อย ๆ เช่น เดือนกุมภาพันธ์ ชายอื่นได้ไปร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้น ชายคู่หมั้นทราบ อายุความเริ่มนับ เดือนมีนาคม ได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้น ชายคู่หมั้นทราบ อายุความ 6 เดือน ก็ เริ่มนับตั้งแต่เดือนมีนาคม เรียกว่าอายุความนับตั้งแต่การกระทำครั้งหลังสุด หากหญิงคู่หมั้นจะอ้างว่าได้ ร่วมประเวณีกับชายอื่นแล้ว ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ชายคู่หมั้นก็ทราบ ซึ่งในขณะที่เดือนกันยายน ชายคู่หมั้น เฝิงจะมาน้องร้อง ถ้าวาดดีขาดอายุความ ดังนี้ ถ้าชายคู่หมั้นพิสูจน์ได้ว่า ในเดือนมีนาคม หญิงคู่หมั้นก็ ได้ร่วมประเวณีกับชายอื่นอีก อายุความหกเดือนก็ไม่ขาด เป็นต้น

มาตรา 1447/2 "สิทธิเรียกคืนของหมั้น ตามมาตรา 1439 ให้มีอายุความหกเดือนนับแต่วันที่ ผิดสัญญาหมั้น

"สิทธิเรียกคืนของหมั้นตามมาตรา 1442 ให้มีอายุความหกเดือนนับแต่วันที่ได้ออกเลิกสัญญา หมั้น"

แต่เดิมก่อนปี 2533 การเรียกคืนของหมั้นไม่ได้มีกำหนดไว้ จึงต้องใช้อายุความทั่วไปคือสิบปี หลังจากกันยายน 2533 เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดชัดเจน การเรียกคืนของหมั้นต้องหกเดือน นับแต่วันผิดสัญญาหมั้น หรือหกเดือน นับแต่วันที่ได้ออกเลิกสัญญาหมั้น

สิ้นสุด

ในเรื่องหมั้นนั้นต้องมีของหมั้น เป็นสาระสำคัญ ผู้ที่ทำสัญญาหมั้นอาจจะไม่ทำสัญญาสิ้นสุด หรือ ทำสัญญาสิ้นสุด โดยไม่ทำสัญญาหมั้น หรือมีทั้งสัญญาหมั้นและสัญญาสิ้นสุดก็ได้ สัญญาหมั้นกับสัญญาสิ้นสุด เป็นคนละเรื่องกัน สัญญาสิ้นสุดมีบัญญัติอยู่เพียงวรรคเดียว คือ มาตรา 1437 วรรคสาม